

แผนชุมชน...มีดีกว่าที่คิด

“เครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน”

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

โทร. 0-2141- 6105, 0-2141-6163 โทรสาร 0-2 143-8912-3

■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■■

“แผนชุมชน” หมายถึง แผนที่คนในชุมชน มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ตั้งแต่ต้น เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเอง และคนในชุมชนร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้น

เราต้องเข้าร่วมเวทีประชาคม
เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา
ให้หมู่บ้าน/ชุมชนของเรา

“หัวใจของเครื่องมือแผนชุมชน คือ ยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งบางกิจกรรมที่หมู่บ้าน/ชุมชนไม่สามารถทำเองได้ก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกได้โดยหมู่บ้าน/ชุมชนเสนอแผนชุมชน เข้าเป็นแผนของ อบต./เทศบาล หรือแผนงาน/โครงการของทางราชการได้”

แผนชุมชน
เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาชุมชน...

เอ๊ะ...ทำไมหมู่บ้าน/
ชุมชนของเราต้องจัดทำ
แผนชุมชนกันเน???

ก็เพราะว่า...การพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง จุดเริ่มต้นต้องอยู่ที่
ประชาชน คือต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมแก้ไขปัญหา
ร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อสร้างพลังชุมชน
ใช้พลังชุมชน ในการพัฒนาชุมชน

ดังนั้นการแก้ไขปัญหาของชุมชน จึงต้องเริ่มจากชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นที่ตั้ง
แผนชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เปิดโอกาสให้ประชาชน
และผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดง
ทัศนคติ ร่วมเสนอปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและร่วมในการพัฒนา

โดยกำหนดเป็นกิจกรรมโครงการในลักษณะที่ชุมชนทำได้เองทันทีด้วยความสามารถ
และศักยภาพของชุมชน หรืออาศัยความสามารถร่วมกันกับหน่วยงานสนับสนุนอื่นๆ
ในการดำเนินการร่วมกันหรืออาจขอให้ป็นภาระของหน่วยงานภายนอกชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ
ในกิจกรรม/โครงการ ที่เกินขีดความสามารถของชุมชน เพื่อผลการพัฒนา ป้องกัน และ
แก้ไขปัญหาของชุมชน สู่จุดมุ่งหมายของการเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง อยู่เย็น เป็นสุข

เข้าใจกันแล้วสินะว่าแผนชุมชนนั้น
มีความสำคัญต่อพวกเราและหมู่บ้าน/ชุมชนมากเพียงใด...

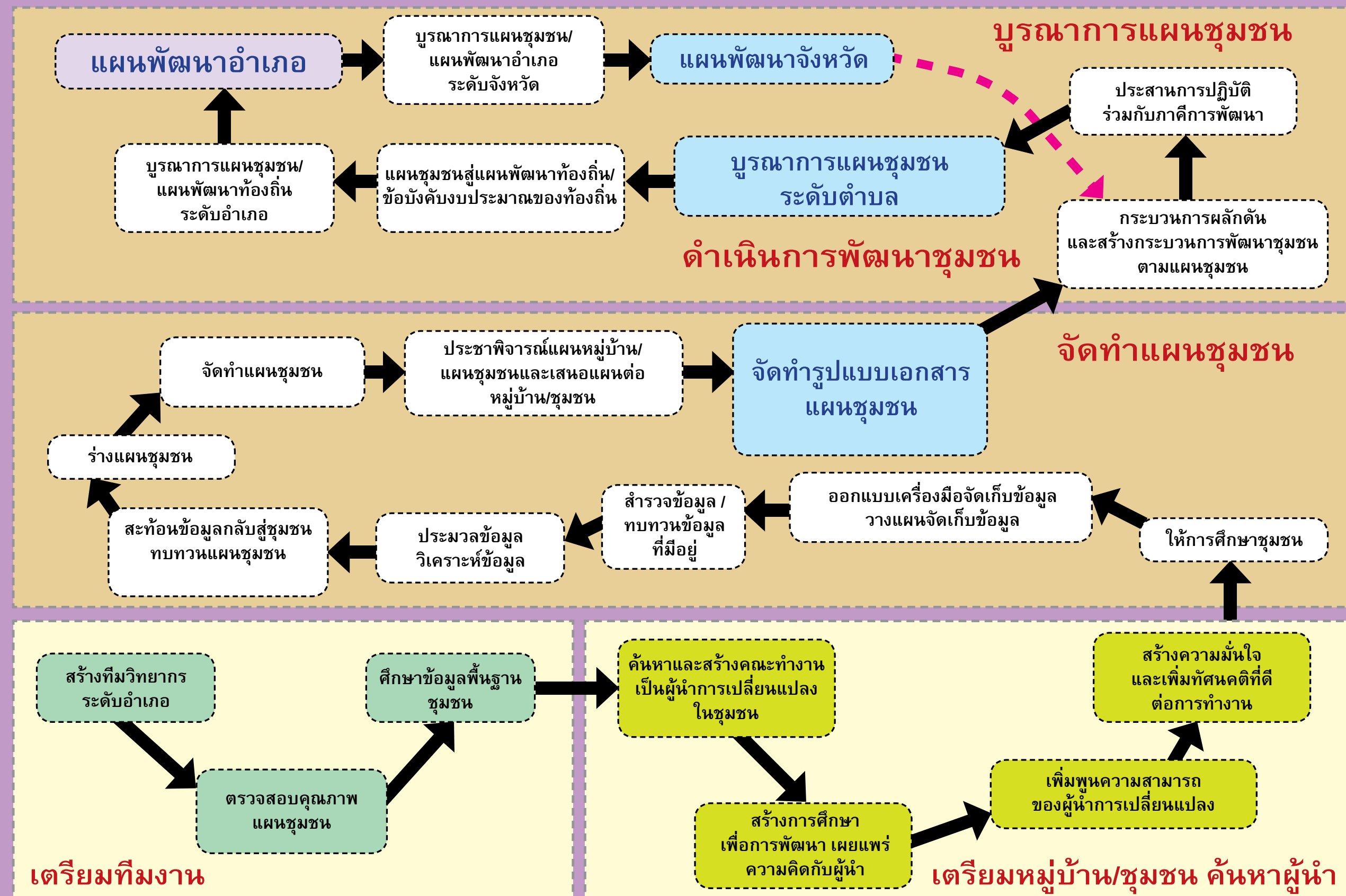
เอ๊ะ..แผนชุมชนเนี่ย..
เค้าทำกันอย่างไรกันนะ???

อ้อ..ไม่ยากเลยนะครับ..จ้ะเรามาเริ่มต้นเรียนรู้
จากภาพรวมของการจัดทำแผนชุมชน
กันก่อนเลยนะครับ...

กระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชน

เริ่มจากจุดนี้กันเลยนะครับ..
จากนั้นก็เรียนรู้ตามลูกศรไปเรื่อย ๆ นะครับ..

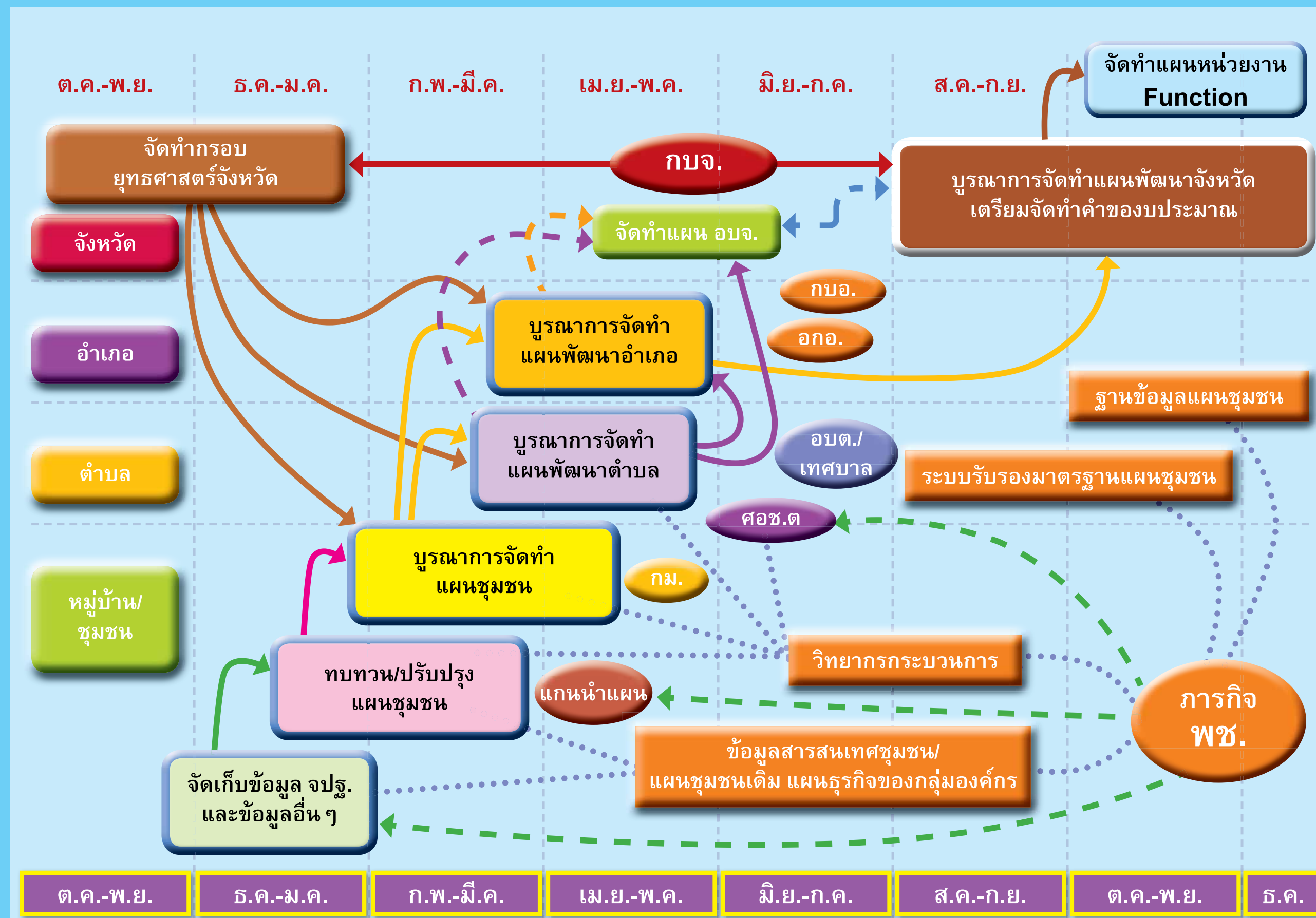
เอ๊ะ...ปฏิทินนี้กำลังจะบอกอะไร
หรือคะ???

อ้อ..ปฏิทินนี้กำลังจะอธิบายให้เห็นช่วงระยะเวลาของ
การเชื่อมโยงหรือบูรณาการแผนชุมชน
ไปสู่แผนพัฒนาตำบล/อำเภอ/จังหวัดครับ

ปฏิทินการบูรณาการแผนในพื้นที่

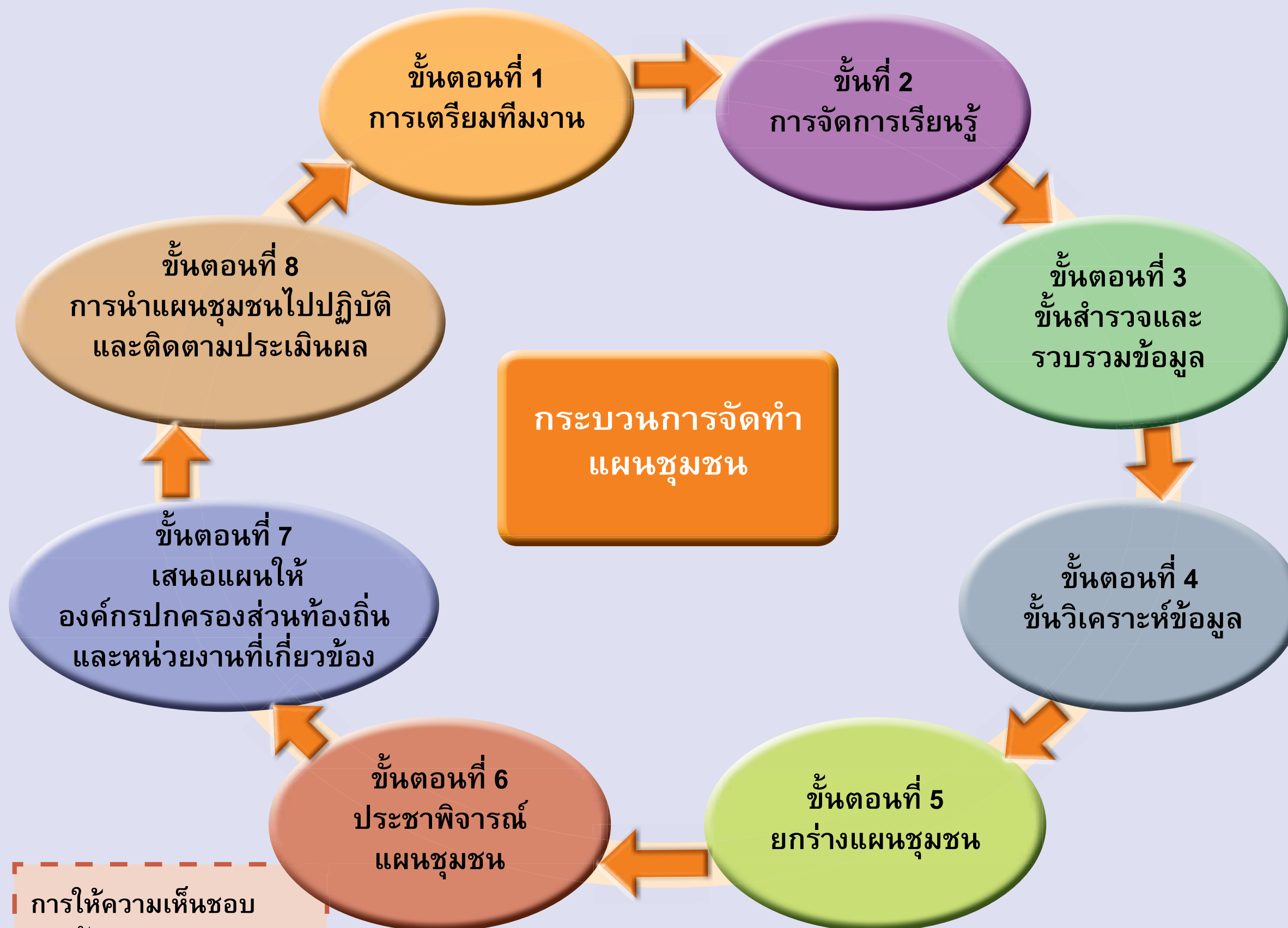

ค่อยๆ เรียนรู้ไปที่ละระดับนะ..
ไม่ต้องรีบครับ เถียวจะไม่เข้าใจ...

...ครับจากนี้ไปเรามาเริ่มทำความเข้าใจ
กระบวนการจัดทำแผนชุมชน
กันเลยนะครับ...

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ค่อย ๆ เรียนรู้
ไปที่ละขั้นตอนนะ..
ไม่ต้องรีบครับ
เดี๋ยวจะไม่เข้าใจ...

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมทีมงาน

ระหว่างเดือนตุลาคม - มกราคม

รู้ไหมครับ... บทเรียนตำบลหนองสาหร่าย บอกไว้ว่า ทีมงานของแกนนำจะต้องเป็น ผู้ที่มีบทบาทในกลุ่ม/ชุมชนและได้รับการยอมรับจากสมาชิกภายในกลุ่ม รอบรู้เรื่องราวความเคลื่อนไหวในสังคม และเป็นผู้ที่สามารถประสานงาน กับผู้นำชุมชนและหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนได้เป็นอย่างดี

เตรียมทีมงาน ในการสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชน เช่น พัฒนาการ เกษตร สาธารณสุข ปกครอง กศน. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เตรียมแกนนำ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม องค์กรชุมชน อาสาพัฒนาชุมชน (อช.) ผู้นำ อช. ผู้แทนคุ้มบ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

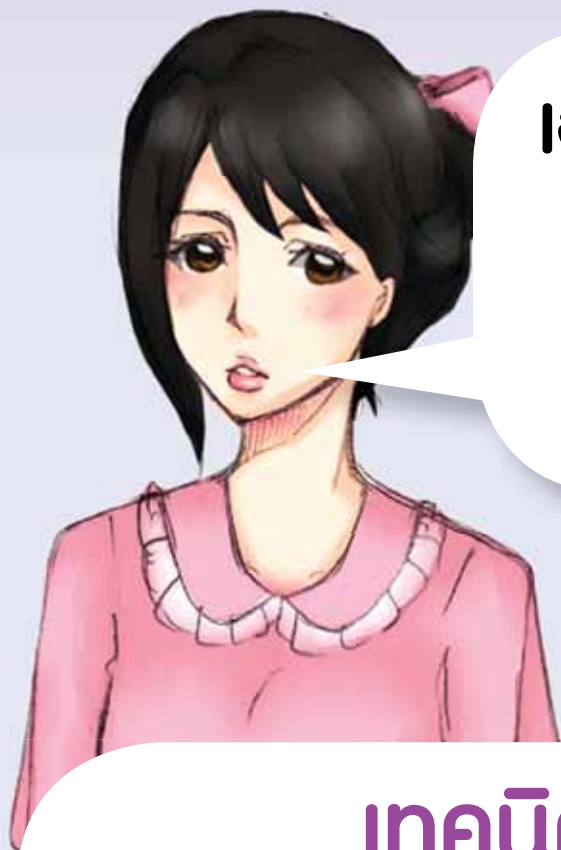
บทเรียนบ้านหนองกลางดง ก็มีกลยุทธ์ที่เจาะลึก ในรายละเอียดของวิธีการกำหนดสัดส่วนของตัวแทนกลุ่ม ไว้ว่า ต้องเป็นผู้ที่ฉลาด มีจิตสาธารณะ และพูดเป็น คติมากลุ่มละ 4 คน เพื่อรวมกันคิดแล้วแยกกันทำ ร่วมกันรับรู้ และบูรณาการเชื่อมโยงงานทุกงานในหมู่บ้าน

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ขั้นที่ 2 การจัดการเรียนรู้

ระหว่างเดือนตุลาคม - มกราคม

เอ๊ะ...การจัดการเรียนรู้
ในหัวข้อนี้...
เค้าทำอย่างไรกันนะ?

เทคนิค/วิธีการ

ของตำบลหนองสาหร่าย

บอกไว้ว่า..วิทยากรกระบวนการ
หรือผู้จุดประกายความคิดและกระตุ้น
ให้เกิดแรง เกิดความสนใจต้องเป็น
ผู้ที่มีความรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับ
กระบวนการแผนพัฒนาหมู่บ้าน
หรือแผนชุมชนเป็นอย่างดี

- ทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของทีมทำงาน เกี่ยวกับ
แนวคิด วิธีการ ขั้นตอน การจัดการกระบวนการแผนชุมชน
ประโยชน์ของแผนชุมชน
- เตรียมการจัดเวทีประชาคม (จำนวนเวทีประชาคม/ผู้เข้าร่วม/
บทบาทของผู้เข้าร่วม)
- กำหนดแผนปฏิบัติการของทีมแกนนำเพื่อจัดการกระบวนการ
แผนชุมชน

ผลที่ได้รับ : ทีมงานทำแผนชุมชน มีความเข้าใจและพร้อม
จัดการกระบวนการแผนชุมชน

ส่วนเทคนิค/วิธีการของบ้านหนองกลางดง บอกไว้ว่า..
ต้องเน้นการแจกแจงงาน และมอบภารกิจให้ลูกทีมช่วยทำ ผู้นำทีม
พูดให้น้อยลง มอบให้ทีมงานพูดและแสดงความสามารถให้มากขึ้น
และกำกับติดตามอยู่ห่าง ๆ เริ่มจากเรื่องเล็ก ๆ ไปหาเรื่องใหญ่ ๆ

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ระหว่างเดือนตุลาคม - มกราคม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสำรวจและรวบรวมข้อมูล

การจัดเตรียมข้อมูลชุมชน ซึ่งได้แก่ ข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้แล้ว อาทิเช่น ข้อมูล จปฐ. ข้อมูล กชช.2ค และข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นที่ชุมชน เห็นว่ามีความสำคัญ พิจารณาทุกด้าน เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ภูมิสังคม ทุนทางสังคม ภูมิปัญญา เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม หรืออื่นๆ

เอ๊ะ..ขั้นตอนนี้
เค้าทำกันอย่างไร
กันนะ???

อย่าลืมนะ... ต้องแบ่งบทบาทหน้าที่
ในการสำรวจข้อมูลโดยให้มีทีมงานที่ครอบคลุม
ทั่วทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน แล้วมีการติดตามข้อมูล
อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์
สังเคราะห์และหาคำตอบร่วมกันว่าจะแก้ไขปัญห
กันอย่างไร และงานใดควรทำเอง
งานใดควรทำร่วมและงานใดควรทำขอ
จากหน่วยงานอื่น

เทคนิค/วิธีการของตำบลหนองสาหร่าย
บอกไว้ว่า...“การทบทวนตนเองของชุมชน” ต้องเริ่มต้น
จากการกำหนดประเด็นข้อมูลที่ยากรู้ก่อนว่า...
จากข้อมูลที่จัดเก็บไว้แล้วมีเพียงพอหรือไม่...
แล้วถ้าจะสำรวจหรือรวบรวมข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติม
เรื่องใดบ้าง....ขั้นตอนต่อมาคือการสร้างเครื่องมือ
เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม
จัดเก็บทั้งในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน

จจ? ไหมครับ...กับขั้นตอนการสำรวจและรวบรวมข้อมูล ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น
ลองศึกษาเทคนิค/วิธีการของบ้านหนองกลางดง หมู่ที่ 7 ตำบลศิลาทราย อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไปพร้อมๆ กันนะครับ

“จุดเริ่มต้นของบ้านหนองกลางดง...เริ่มต้นจาก
ใช้ข้อมูลปัญหาที่มีอยู่ในเป็นหมู่บ้านเป็นประเด็น
สร้างความร่วมมือจากประชาชน เริ่มต้นจากการ
เปิดเวทีประชาคม ปรากฏว่า ไม่ประสบความสำเร็จ
เนื่องจากคนส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น
เท่าที่ควร เมื่อเป็นเช่นนั้น **“แบบสอบถาม”** จึงถูก
คิดค้นขึ้น เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจข้อมูล
เรื่องต่างๆ ที่บ้านหนองกลางดงอยากรู้”

เรียนรู้จากปัญหา...เพื่อค้นหา
ทางออกที่ดีร่วมกันนะค่ะ..

1. **ร่วมกันคิดแบบสอบถาม** ใช้วิธีการคือให้แกนนำของกลุ่มไม่น้อยกว่ากลุ่มละ 10 คนมานั่งคุยกัน
และช่วยกันคิดแบบสอบถามว่าเราอยากรู้อะไรเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่คำถามที่จะใช้
ในการเก็บข้อมูล และค้นหาคำตอบโดยประสานงานกับพี่เลี้ยงจากภายนอกชุมชนมาช่วย
ร่างแบบสอบถามทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย
และกำหนดเป็นแบบสอบถาม รวม 28 ข้อ

เรียนรู้กันต่อเลยนะครับ....

2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยเราจะใช้คนในพื้นที่กลุ่มละ 2 คน (กลุ่มละประมาณ 20-30 หลังคาเรือน) และบัณฑิตอาสาสมัครช่วยจดบันทึก เพราะไม่อย่างนั้น 2 คนนี้ บางทีอาจถือโอกาสให้ข้อมูลแทน เพราะรู้จักคนในกลุ่มของตน แต่หากว่าให้คนข้างนอกไปเก็บโดยไม่มีคนในพื้นที่เลยก็อาจเกิดปัญหาชาวบ้านเกร็ง ไม่เข้าใจคำถามหรือให้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง

3. รวบรวม สังเคราะห์ เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ขั้นตอนนี้ให้พี่เลี้ยงจากภายนอกมาช่วยทำความเข้าใจ เรื่องตัวเลข ทำ “แผนที่ชุมชน” หรือ “แผนที่ความคิด” หรือช่วยทำบันทึก เพื่อจัดระบบข้อมูลให้ง่าย ต่อการทำความเข้าใจและนำข้อมูล และปัญหาที่ได้มาวิเคราะห์ หาสาเหตุของปัญหาและหาคำตอบ ร่วมกันว่าจะแก้ไขปัญหากันอย่างไร กระบวนการทำแผนชุมชนแบบใหม่ที่เข้าไปช่วยแก้ปัญหาล้อ จ้ากัดเดิมๆ ทำให้การเก็บข้อมูลเป็นระบบระเบียบ สามารถเอาข้อมูลจากหลายๆ คน หลายๆ บ้าน มารวมกันและทำให้ทุกคนเห็น “ชุมชนหรือหมู่บ้าน” เป็นภาพรวมเดียวกัน ทุกคนสามารถเชื่อมโยง ข้อมูลของตัวเองกับข้อมูลของคนอื่นได้

4. วิเคราะห์และรับรู้ข้อมูลร่วมกัน ระดมชาวบ้านทั้งชุมชนอย่างน้อยบ้านละ 1 คนนำข้อมูลออกมาตีแผ่ ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์หาจุดอ่อนจุดแข็งของชุมชน ซึ่งในขั้นตอนนี้เราจะเห็นทุกอย่างขึ้นอยู่กับว่าเราจะนำข้อมูลไปใช้อะไร เพื่อแก้ปัญหากล้าหนดทิศทางของชุมชนต่อไป

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

เอาจ๊ะครับ...เมื่อได้ข้อมูลที่หมู่บ้าน/ชุมชนต้องการเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนก่อนที่จะเข้าสู่เวทีวิเคราะห์ข้อมูลนั้น เราต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมการประชุมประชาคมในทุกครั้งด้วย ซึ่งถือเป็นบทบาทของทีมแกนนำหมู่บ้าน/ชุมชน โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

การเตรียมการประชุมและหมู่บ้าน

- 1) กำหนดวัน เวลา และสถานที่จัดเวทีการประชุม รูปแบบ การจัดการประชุม และระเบียบวาระ ลำดับการนำเสนอ
- 2) แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อนำแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการ
- 3) แจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้/สนับสนุนการจัดการประชุมและกระบวนการจัดทำ “แผนชุมชน” ร่วมกับหมู่บ้าน
- 4) แจ้งอำเภอล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อมอบหมายทีมตำบลร่วมเป็นพี่เลี้ยงในการประชุมประชาคมร่วมกับหมู่บ้าน
- 5) แจ้งผู้แทนครัวเรือนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่มีอยู่ในหมู่บ้านล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน เพื่อเข้าร่วมประชุม
- 6) คณะทำงานด้านจัดทำ “แผนชุมชน” จัดทำร่าง “แผนชุมชน” เพื่อเตรียมเสนอต่อที่ประชุมฯ

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

เอ๊ะ..ขั้นตอนนี้
ดูน่าจะยาก...เค้าทำกัน
อย่างไรกันนะ???

ขั้นตอนนี้...
ผมขอเสนอเทคนิค/วิธีการ
ของบ้านหนองกลางดง ที่บอก
ไว้ว่า..ต้องเน้นการแจกแจงงาน และ
มอบภารกิจให้ลูกทีมช่วยทำ
ผู้นำทีมพูดให้น้อยลง มอบให้ทีมงาน
พูดและแสดงความสามารถให้มากขึ้น
และกำกับติดตามอยู่ห่างๆ เริ่มจาก
เรื่องเล็กๆ ไปหาเรื่องใหญ่ๆ

ค่อยๆ เรียนรู้ และวิเคราะห์
ไปที่ละเรื่องนะ..ไม่ต้องรีบครับ
เดี๋ยวจะได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน
และจะส่งผลทำให้กำหนดแผนงาน/
โครงการได้ไม่ตรงกับปัญหา
และความต้องการนะครับ...
เดี๋ยวจะหาว่าผมไม่เตือน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นวิเคราะห์

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม

ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม องค์กรชุมชน อาสาพัฒนาชุมชน (อช.) ผู้นำ อช.
ผู้แทนคุ้มบ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนครัวเรือนในชุมชน

- ร่วมกันเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- วิเคราะห์ข้อมูลชุมชน ข้อมูลทุนทางสังคม
- วิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อชุมชนจากการเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอก
ทุกระดับ
- วิเคราะห์สภาพชุมชน (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค)
เพื่อรู้ศักยภาพของตนเองและชุมชนรู้โอกาสในการพัฒนา และรู้ข้อจำกัด
- วิเคราะห์สภาพปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาของชุมชน แนวโน้ม
ผลที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต

ในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการรวบรวมข้อมูล ปัญหาสภาพความเป็นจริง
ของหมู่บ้านมานำเสนอในเวทีของเวทีประชาคม และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล
แล้วทำการสรุปไว้เป็นเรื่องๆ มีการพัฒนาตนเองโดยการรวมตัวของสมาชิก
ไปศึกษาดูงานในชุมชนอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ค้นหารูปแบบ
แนวทางเลือกใหม่ให้กับตนเอง

ผลที่ได้รับ : ชุมชนมีความเข้าใจในสภาพและศักยภาพของตนเอง

ก่อนที่จะไปเรียนรู้...ในขั้นตอนต่อไปผมขอนำเสนอการเชื่อมข้อมูลแผนชีวิต
ไปสู่แผนชุมชนกันก่อนนะครับ...เพราะจะเป็นข้อมูลในฐานของความต้องการ
ที่สำคัญชิ้นหนึ่งในขั้นตอนของการยกร่างแผนชุมชน

ส่งเสริม...การจัดทำแผนชีวิตของแต่ละครอบครัว เพื่อรวบรวมข้อมูลจากแผนชีวิต มาสู่การจัดทำ
แผนชุมชน ทำให้เห็นทิศทางความต้องการที่จะพัฒนาของครอบครัว รวมถึงการสะท้อนปัญหา
และความต้องการของหมู่บ้าน/ชุมชน

ชื่อ - นามสกุล	ปัญหา อุปสรรค	เป้าหมายชีวิต	กิจกรรมที่ทำ ไปสู่เป้าหมาย ตามแผนชีวิต	กิจกรรมที่จะ เข้าบรรจุใน แผนชุมชน	หมายเหตุ

การทำแผนชีวิตทุกครอบครัว
ต้องดำเนินการเก็บข้อมูล
และวางแผนของตัวเองร่วมกัน...นะครับ

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 5 ยกร่างแผนชุมชน

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม

ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม องค์กรชุมชน อาสาพัฒนาชุมชน (อช.) ผู้นำ อช. ผู้แทนคุ้มบ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนครัวเรือนในชุมชน

- ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาหมู่บ้าน และทิศทางการพัฒนาตามศักยภาพของหมู่บ้าน
- กำหนดการพัฒนาอาชีพและแหล่งรายได้เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนตามศักยภาพชุมชน และกลไกการตลาด
- กำหนดแนวทางวิธีการพัฒนาของแต่ละชุมชน
- กำหนดกิจกรรมหลักในการพัฒนา
- กำหนดเป้าหมายการพัฒนา
- ร่วมกันกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดลำดับความสำคัญ เพื่อให้ได้แผนชุมชน ที่เป็นของชุมชนอย่างแท้จริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ และนำไปสู่ชุมชนที่ปรารถนา

กำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยการดูแลรักษาสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ให้คงอยู่และดียิ่งขึ้น และกำหนดกิจกรรมที่บรรเทาข้อจำกัดและแก้ไขปัญหามีอยู่ในชุมชน โดยการแยกกิจกรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. กิจกรรมที่ครอบคลุม กลุ่มองค์กรในชุมชน สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง : กำหนดเป็นกิจกรรมที่ชุมชนทำเอง
2. กิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เอง แต่สามารถได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กำหนดขอรับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. กิจกรรมที่ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ทั้งหมด หรือบางส่วน : กำหนดเสนอขอรับการสนับสนุนจากอำเภอ จังหวัด ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรเอกชน

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 6 ประชาพิจารณ์แผนชุมชน

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม

เปิดเวทีประชาคมโดยให้ประชาชนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ ได้มาร่วมแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ ให้เพิ่มเติมข้อมูลต่างๆ เพื่อให้แผนชุมชน ที่ได้จัดทำขึ้น เป็นแผนชุมชนที่สมบูรณ์ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และสามารถใช้ประโยชน์ได้จริง

ขอเพิ่มเติมรายละเอียดให้ชัดเจนอีกสักนิดนะครับ...

เมื่อคณะทำงานด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านหรือแผนชุมชนได้ปรับปรุงร่างแผนชุมชนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้เรียกประชุมหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อร่วมพิจารณาร่างแผนฯ อีกครั้ง เพื่อให้ความเห็นชอบแผนฯ ทั้งนี้การประชุมฯ ต้องมีตัวแทนครัวเรือนๆ ละ 1 คน เข้าร่วมประชุมฯ ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมดที่อาศัยอยู่จริงภายในหมู่บ้าน/ชุมชน

- 1) ถ้าที่ประชุมฯ เห็นชอบ ให้ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานชุมชนในฐานะประธาน ลงนามรับรอง และประกาศใช้เป็น “แผนชุมชน”
- 2) ถ้าที่ประชุมฯ มีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมให้คณะทำงานฯ แก้ไขเพิ่มเติมตามมติที่ประชุมฯ แล้วให้ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานชุมชน ในฐานะประธาน ลงนามรับรองและประกาศใช้เป็น “แผนชุมชน”

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 7

เสนอแผนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เดือนเมษายน

ภายหลังจากแผนชุมชน ได้มีการจัดทำรูปเล่มสมบูรณ์และประกาศใช้เรียบร้อยแล้ว เก็บแผนชุมชนไว้ที่ทำการของหมู่บ้าน/ชุมชน และส่งแผนชุมชน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ เอกชน เพื่อให้ได้รับรู้ข้อมูลปัญหา ความต้องการของชุมชน

ซึ่งแผนชุมชน เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้แผนชุมชน ได้มีการนำไปสู่การนำไปใช้ประสานเชื่อมโยงการดำเนินงาน กิจกรรมในแผนชุมชน ได้มีการนำไปแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ลองมาดูซิว่า...จะมีช่องทางใดบ้างที่จะเสนอกิจกรรม/โครงการ
ในการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อขอบประมาณ

ช่องทางการเสนอของบประมาณ

แผนชุมชน

ทำเอง ไม่ใช้งบประมาณ
ของภาครัฐ

เกินกำลัง ต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

หมู่บ้าน
ดำเนินการเอง

อปท.

อบจ.

จังหวัด

ภาคเอกชน

ส่วนราชการ

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 8

การนำแผนชุมชน ไปปฏิบัติ และติดตาม

ระหว่างเดือนเมษายน - กันยายน

เมื่อได้มีการจัดทำแผนชุมชนเสร็จแล้ว สิ่งที่ได้รับคือการเรียนรู้ตนเองของคนในชุมชน รู้ปัญหา ข้อจำกัด รู้วิธีการแก้ไขปัญหาของชุมชน หากไม่มีการนำแผนชุมชนไปใช้ แผนก็เป็นเพียงแผ่นกระดาษไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหได้ ฉะนั้นผู้นำชุมชน ต้องมีการนำแผนงาน โครงการ กิจกรรมพัฒนาที่กำหนดไว้ ไปใช้

โดยมีการแบ่งงานมอบหมายหน้าที่ให้ผู้รับผิดชอบในแต่ละแผนงาน ผลักดันแผนไปสู่การปฏิบัติ เปิดให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมตามแผน รวมทั้งให้มีการรายงานผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าต่อที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อกระตุ้นและเป็นการติดตามการดำเนินงาน ทำให้แผนชุมชน นำไปสู่การนำไปใช้ได้อย่างแท้จริง

ไม่ยากเลยใช่ไหมครับ...
กับกระบวนการจัดทำแผนชุมชน...

อย่าลืมนะครับ... เราต้องทบทวนปรับปรุงแผนชุมชน
ตามขั้นตอนที่ 1-8 อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้แผนชุมชนเป็นปัจจุบัน
พร้อมกับการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก
หน่วยงานต่าง ๆ ได้ทันที อีกทั้งยังเป็นการตรวจสอบว่าโครงการ/กิจกรรมใด
ที่ยังไม่ได้ดำเนินการ โครงการ/กิจกรรมใดที่อยู่ระหว่างดำเนินการ โครงการ/
กิจกรรมใดบ้างที่ไม่จำเป็น หรือหมู่บ้าน/ชุมชนไม่ต้องการแล้ว ซึ่งจะส่งผล
ต่อการใช้เป็นแนวทางการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน
ภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดิฉันขอยกคำพูดของ... ผู้ใหญ่โชคชัย สัมประกิจฐ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7
บ้านหนองกลางดง ต.ศิลาลอย อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ ที่กล่าวไว้ว่า
“แผนชุมชนจะสำเร็จได้ต้องมุ่งพัฒนาคนเป็นสำคัญ
ชุมชนต้องเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นพึ่งพาตัวเองมากกว่าพึ่งคนอื่น”
...เพื่อเป็นข้อคิดและกำลังใจให้กับทีมแกนนำขับเคลื่อนแผนชุมชนทุกท่านนะค่ะ